

Sygn. akt III AUa 448/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 lipca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Małgorzata Rokicka-Radoniewicz (spr.)
Sędziowie:	SA Barbara Hejwowska SA Marcjanna Górską
Protokolant: st. prot. sądowy Krzysztof Wiater	

po rozpoznaniu w dniu 3 lipca 2013 r. w Lublinie

sprawy (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością

w P.

z udziałem zainteresowanego W. R.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w R.

o ustalenie podstawy wymiaru składek

na skutek apelacji wnioskodawczyni (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P.

od wyroku Sądu Okręgowego w Radomiu

z dnia 28 lutego 2013 r. sygn. akt VI U 1516/12

I. oddala apelację;

II. zasądza od (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. kwotę 120 (sto dwadzieścia) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

III AUa 448/13

UZASADNIENIE

Organ rentowy - Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. decyzją z dnia 10 września 2012 r. nr (...) stwierdził, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne W. R. z tytułu zatrudnienia u płatnika (...) w P. za okres (...) wynosi 2649,28 zł, zdrowotne 2153,60 zł, społeczne za (...) – 2463,70 zł, zdrowotne 2076,65 zł, społeczne za (...) 2335 zł, zdrowotne 2014,86 zł, społeczne za (...) 3031,52 zł, zdrowotne 2615,90 zł.

Od tej decyzji odwołanie do Sądu Okręgowego w Radomiu wniósł płatnik składek (...) spółka z o.o. w P. domagając się uchylenie zaskarżonej decyzji w całości i umorzenie postępowania pierwszej instancji, jako bezprzedmiotowego oraz o orzeczenie o kosztach procesu według norm przepisanych. Podnosił, że przekazane pracownikom talony świąteczne stanowiące rzeczowe świadczenie okolicznościowe, mieszczą się w pojęciu działalności socjalnej, a to oznacza, że nie miało wpływu na podstawę wymiaru składek, gdyż odpowiednie znaczenie ma tutaj zwolnienie, o którym mowa w §2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia rentowe i emerytalne.

Sąd Okręgowy w Radomiu wyrokiem z dnia 28 lutego 2013 roku oddalił odwołanie. Sąd Okręgowy ustalił, że (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w P. prowadzi działalność gospodarczą w zakresie produkcji opon i dętek z gumy, bieżnikowania i regenerowania opon z gumy. W przedmiotowej spółce obowiązuje Regulamin gospodarowania zakładowym funduszem świadczeń socjalnych, określający zasady i warunki przyznawania, korzystania i przeznaczania świadczeń socjalnych. Zgodnie jego z ustępem V pkt 1 przyznanie i wysokość dofinansowania z ZFŚS do usług i świadczeń socjalnych oraz pierwszeństwo przyznania dla osób uprawnionych uzależnia się od ich sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej. Punkt 2 – podstawą do obliczania ulgowych usług i świadczeń stanowi dochód przypadający na osobę w rodzinie wyliczony w oświadczeniu pracownika poparty odpowiednimi dokumentami. Zgodnie z ustępem VI pkt 1 i 2 Zakładowym funduszem świadczeń socjalnych dysponuje Prezes Zarządu Spółki, kwalifikowanie osób do korzystania ze świadczeń z ZFŚS, rozpatrywanie podań w tym zakresie, wnioskowania wysokości świadczeń dokonuje pracownik odpowiedzialny za sprawy socjalne w porozumieniu z pracownikiem wybranym przez załogę do reprezentowania jej interesów (...) W latach 2006-2011 pracownikom przedmiotowej spółki, w tym także W. R. zostały przyznane bony towarowe w okresach: grudzień 2006 r., 2007 r., 2008 r., 2009 r. po 200 złotych, z tym że prezes spółki – J. G. otrzymał bon towarowy w roku 2006 i 2007 o wartości 400 złotych, zaś w roku 2008 o wartości 500 złotych. Od przyznanych pracownikom bonów towarowych na święta (...) sp. z o.o. nie doprowadziła składek na poszczególne ubezpieczenia.

W lipcu 2012 r. w przedmiotowej spółce inspektorzy ZUS przeprowadzili kontrolę obejmującą okres działalności od stycznia 2006 r. do grudnia 2011 r., w toku której ustalono, iż w przedmiotowej spółce bony towarowe przyznawane w latach 2006-2011 były niezgodnie z obowiązującymi przepisami oraz obowiązującym w tym zakładzie pracy Regulaminem gospodarowania zakładowymi funduszami świadczeń socjalnych (...) Sp. z oo. W związku z tymi ustaleniami organ rentowy wydał zaskarżoną decyzję, w której stwierdził, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia pracownika przedmiotowej spółki – (...) podlegającego ubezpieczeniom jako pracownik u płatnika składek (...) powinna w spornych miesiącach wzrosnąć o wartość otrzymanego bonu towarowego.

Sąd Okręgowy ustalił, że w spółce obowiązuje Regulamin gospodarowania zakładowym funduszem świadczeń socjalnych, określający zasady i warunki przyznawania, korzystania i przeznaczania świadczeń socjalnych. Zgodnie z ustępem V pkt 1 tego regulaminu przyznanie i wysokość dofinansowania z ZFŚS do usługi świadczeń socjalnych oraz pierwszeństwo przyznania dla osób uprawnionych uzależnia się od ich sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej. Zgodnie z pkt 2 podstawa do obliczenia ulgowych usług i świadczeń stanowi dochód przypadający na osobę w rodzinie, wyliczony w oświadczeniu pracownika poparty odpowiednimi dokumentami.

Sąd Okręgowy wskazał, że podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne pracowników stanowi przychód w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2012 r. poz. 361 ze zm.), jaki otrzymują pracownicy ze stosunku pracy. Zgodnie z tą ustawą składki należy naliczać i opłacać zarówno od wynagrodzenia, jakie pracownik otrzymuje w gotówce, ale również od świadczeń rzeczowych, a także wartości talonów lub bonów, którymi pracownik może płacić za zakupy. Składek nie nalicza się od przychodów wymienionych w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe (Dz. U. Nr 161 poz. 1106). Zgodnie z § 2 ust. 1 pkt 19 i 20 rozporządzenia podstawy wymiaru składek nie stanowią przychody stanowiące świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych oraz świadczenia wypłacone z funduszu utworzonego na cele socjalno-bytowe na podstawie układu zbiorowego pracy u

pracodawców, którzy nie tworzą zakładowego funduszu świadczeń socjalnych – do wysokości nie przekraczającej kwoty odpisu podstawowego, określonej w art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych.

Sąd Okręgowy podkreślił, że przekazywane z funduszu świadczenia muszą spełniać wymogi określone w ustawie o ZFŚS, a mianowicie ich przyznanie oraz wysokość powinny być uzależnione od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z funduszu. Zdaniem Sądu Okręgowego nie ma wyjątków uzasadniających prawo do świadczenia socjalnego bez względu na kryterium socjalne. Nawet regulamin zakładowego funduszu świadczeń socjalnych nie może zmienić tej zasady.

W ocenie Sądu Okręgowego pracodawca (...) Spółka z o.o., przyznając bony towarowe nie realizowała ich przy pomocy kryterium socjalnego Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych. Wartość przydzielonych bonów nie była zależna od sytuacji materialnej i rodzinnej poszczególnych pracowników. Bony zostały przyznane pracownikom w równej wartości, celem uniknięcia konfliktów na tym tle między pracownikami. Zdaniem Sądu Okręgowego, okoliczność, że pracodawca w ten sposób realizował wolę załogi, nie może stanowić usprawiedliwienia. Jeśli pracownicy otrzymali bony towarowe o jednakowej wartości to bony te trzeba ocenić jako świadczenie dodatkowe. Sąd Okręgowy przywołał wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 20 sierpnia 2001 r., I PKN 579/00 (lex 78999) i z dnia 16 września 2009 r., I UK 121/09 (lex 794873), z których wynika, że przyznanie prawa do świadczenia socjalnego musi być uzależnione od kryterium socjalnego. Pomoc z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych musi być uzależniona od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej pracownika (ww. I UK 121/09). Skoro świadczenie nie miało charakteru socjalnego, to należy je uznać za przychód w rozumieniu art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych. Jeżeli bowiem wszyscy pracownicy otrzymali bony towarowe o jednakowej wartości, to bony te trzeba ocenić jako świadczenie dodatkowe pracodawcy, ze wszystkimi konsekwencjami prawnymi, tak wobec pracowników, jak wobec płatnika składek i jednocześnie pracodawcy, który co prawda administruje funduszem, jednak nie może tego czynić z pominięciem ustawy. Zaistniała sytuacja spowodowała, że działania (...) Sp. o.o. naruszały powołane powyżej przepisy, a w związku z tym poczynione wypłaty nie miały charakteru zapomogi.

Apelację od tego wyroku wniósł wnioskodawca (...) Spółka z o.o. w P., zaskarżając wyrok w całości.

Wyrokowi zarzucił:

- naruszenie przepisu art. 16 Kodeksu pracy poprzez jego niezastosowanie, polegające na pominięciu celu i funkcji świadczeń z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, co spowodowało wydanie rozstrzygnięcia pozostającego w sprzeczności z celami i funkcjami tych ze świadczeń;
- naruszenie przepisu art. 94 pkt 10 Kodeksu pracy poprzez jego niezastosowanie polegające na pominięciu okoliczności, że jednym z obowiązków pracodawcy jest wpływanie na kształtowanie w zakładzie pracy zasad współzycia społecznego;
- naruszenie art. 8 ust. 2 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych poprzez jego błędną wykładnię, polegającą na przyjęciu, że poszczególne cele i rodzaje działalności socjalnej, o której mowa w art. 8 ust. 2 ustawy, inne niż wskazane w przepisie art. 8 ust. 1 ustawy, a mieszczące się w ramach działalności socjalnej, bezwzględnie wymagają przyznawania ich na podstawie kryterium socjalnego, podczas gdy analiza językowa brzmienia przepisu art. 8 ust. 2 ustawy jednoznacznie wskazuje na to, że w przypadku, gdy regulamin pozwala na wydatkowanie środków zgromadzonych na funduszu na inne jeszcze cele niż wskazane w przepisie art. 8 ust. 1 ustawy, a mieszczące się w ramach działalności socjalnej, to mogą wówczas zostać ustalone inne zasady korzystania z przedmiotowych świadczeń, w tym również mogą być przyznane w równej wysokości wszystkim pracownikom, bez stosowania w tym zakresie kryterium socjalnego.

Wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uchylenie decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. i umorzenie postępowania jako bezprzedmiotowego ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji oraz orzeczenie o kosztach postępowania według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest bezzasadna i nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Apelacyjny podziela zarówno ustalenia faktyczne jak i wnioski prawne dokonane przez Sąd Okręgowy, nie zachodzi więc konieczność ich szczegółowego powtórzenia.

W przedmiotowej sprawie spór sprowadzał się do oceny prawnej, czy Spółka (...), przyznając W. R. w grudniu w latach 2006-2009 bony towarowe winna tę kwotę uwzględnić w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne.

Oceniając tę kwestię należy odnieść się do treści przepisów ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (Dz. U. Nr 70 z 1996 r., poz. 335 ze zm.) i rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczególnych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (Dz. U. Nr 161, poz. 1106). Zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z Funduszu uzależnia się od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu. Zgodnie z ust. 2 zasady i warunki korzystania z usług i świadczeń finansowanych z Funduszu, z uwzględnieniem ust. 1, oraz zasady przeznaczania środków funduszu na poszczególne cele i rodzaje działalności socjalnej określa pracodawca w regulaminie ustalonym zgodnie z art. 27 ust. 1 albo z art. 30 ust. 5 ustawy o związkach zawodowych. Pracodawca, u którego nie działa zakładowa organizacja związkowa, uzgadnia regulamin z pracownikiem wybranym przez załogę do reprezentowania jej interesów. Jak z powyższego wynika, swoboda regulacji w regulaminie zasad przyznawania indywidualnych świadczeń jest ograniczona ustanowioną przez ustawodawcę w art. 8 ust. 1 ogólną zasadą, że przyznawanie tych świadczeń ma być uzależnione od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu.

W Spółce (...) obowiązywał regulamin, gdzie w pkt V zawarto ogólne zasady przyznawania świadczeń socjalnych. Zgodnie z tymi regulacjami przyznawanie świadczeń oraz wysokość uzależnia się od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej.

Zgromadzone w sprawie dowody wskazują, że warunki te nie były spełnione. Wszyscy pracownicy świadczenie otrzymali w jednakowej wysokości, z wyjątkiem prezesa, który otrzymał je w wyżej wysokości, co podważa realizację kryterium socjalnego.

Z powołanego przez Sąd Okręgowy orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika, że realizacja socjalnych celów Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych jest możliwa, gdy wypłacone z tego tytułu świadczenie jest uzależnione od sytuacji materialnej i rodzinnej poszczególnych pracowników. O spełnieniu kryterium socjalnego nie może być mowy bez indywidualnej analizy sytuacji każdej uprawnionej do skorzystania z funduszu osoby. Założenie, aby nie różnicować pracowników, jest sprzeczne z celem, jakiemu ma służyć Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych.

W wyroku z dnia 20 czerwca 2012 r. sygn. I UK 140/12 Sąd Najwyższy stwierdził, że świadczenia przyznane bez zachowania indywidualnej oceny każdego przypadku narusza obowiązujący Regulamin Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych i w istocie świadczenia zostały wypłacone wprawdzie z funduszu socjalnego, lecz nie na warunkach wynikających z Regulaminu, a więc nie mogą one zostać uznane za świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych w rozumieniu § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1999 r. w sprawie szczególnych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe. Sąd Apelacyjny podziela w całości wyrażone stanowisko Sądu Najwyższego. Zdaniem Sądu Apelacyjnego wypłacone W. R. świadczenie w postaci

bonów towarowych grudnia w latach 2006-2009 należy zaklasyfikować jako świadczenie dodatkowe pracodawcy ze wszystkimi tego konsekwencjami w zakresie składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne. Wartość przyznanego zainteresowanemu bonu towarowego była taka sama jak wartość bonów przyznanych pozostałym pracownikom.

Podkreślić należy, że w kwestii dotyczącej uwzględnienia wartości bonów towarowych w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne utrwalilo się już orzecznictwo zarówno Sądu Najwyższego jak i Sądów apelacyjnych. Oprócz wyroków Sądu Najwyższego przywołanych przez Sąd Okręgowy należy wskazać wyrok z dnia 6 lutego 2008 r., II PK 156/07 (OSNP 2009/7-8/96), w którym Sąd Najwyższy stwierdził, że przepis art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 4 marca 1994 o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych nie stanowi podstawy przyznania wszystkim pracownikom świadczeń pieniężnych, które nie zmierzają do realizacji celów socjalnych zgodnych z art. 1 ust. 1 i art. 2 pkt 1 tej ustawy.

Odnosząc się do zarzutu naruszenia art. 8 ust. 2 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych należy uznać jego bezzasadność. Uzasadniając ten zarzut wnioskodawca powołał się na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 października 2008 r. II PK 74/08. Sąd Najwyższy stwierdził, że „przepis art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych nie odnosi się do całości działalności socjalnej w rozumieniu art. 2 pkt 1 tej ustawy, a jedynie do ulgowych świadczeń i usług. Regulamin może przewidywać wydatkowanie środków funduszu na inne cele mieszczące się w ramach działalności socjalnej oraz ustalać inne zasady korzystania z tych świadczeń, np. powszechnej dostępności na równych zasadach w zakresie imprez integracyjnych. Trudno bowiem przyjąć, że korzystanie z takich form działalności socjalnej jak spotkania integracyjne miałyby być uzależnione od tzw. kryterium socjalnego, czyli od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu. Zaprzeczyłoby to istocie tej sytuacji. Gdyby jednak w ramach tej usługi przewidziano na rzecz uczestników dodatkowo ulgowe świadczenia (usługi), to powinny one zostać uzależnione od kryterium socjalnego.”

Sąd Apelacyjny nie ma wątpliwości, że wartość bonów towarowych przyznanych przez Spółkę (...) wszystkim pracownikom w jednakowej wysokości, bez kryterium socjalnego, winna być wliczona do podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne.

Sąd Okręgowy nie naruszył też art. 16 i 94 pkt 10 Kodeksu pracy, gdyż przepisy te nakładają na pracodawców obowiązki stworzenia techniczno-organizacyjnych warunków zaspokajania potrzeb bytowych, socjalnych i kulturalnych pracowników, wpływając jednocześnie na kształtowanie w zakładzie pracy zasad współzycia społecznego.

Mając powyższe na względzie Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 KPC orzekł jak w sentencji.

Orzeczenie o kosztach uzasadnia art. 98 k.p.c. oraz § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.).